

VÆRD AT VIDE OM BIODIVERSITET

Hvad er biodiversitet?

Biodiversitet er mangfoldigheden af levende organismer. Det omfatter variationen inden for og mellem arterne samt mangfoldigheden af økosystemer. Dvs. alt fra kornmarken til regnskoven i Amazonas til de sjældne danske orkideer.

Det hele er natur, og det står den enkelte frit for at holde af hvilken som helst art og et hvilket som helst landskab og økosystem – det er natursyn, og det er individuelt.

Biodiversitet er derimod målbart. Ved at følge udviklingen for dyr og planter, er det muligt at følge med i, hvordan biodiversiteten ændrer sig over tid.

Status for biodiversitet

Biodiversiteten er i krise. Det betyder, at arter uddør i en hast, som ikke er set før. Den vigtigste årsag til, at biodiversiteten er i tilbagegang, er mangel på plads til naturen og de arter, som bor i den.

BIODIVERSITET KAN MÅLES

Biodiversitet kan måles, og det er data fra monitoring af arterne, der giver os overblikket i de danske og europæiske overvågningsprogrammer. Herfra får vi statusrapporter og målinger på bestandsudviklinger for forskellige arter. Det giver en samlet viden om tilstanden og udviklingen for biodiversiteten.

Hvorfor er en indsats for biodiversitet vigtig for landbruget?

BIODIVERSITET ER EN CENTRAL PARAMETER I DEN GRØNNE OMSTILLING

Biodiversitet er en del af landbrugets bæredygtige grønne dagsorden. Der er en stigende forventning i samfundet om, at landbruget som Danmarks største arealforvalter bidrager til at løse den biodiversitetskrisen, som Danmark står i. En aktiv tilgang og indsats fra landbrugserhvervet viser handlekraft og kan få stor betydning for, hvordan Danmarks natur former sig fremover. Samtidig er der et voksende politisk pres:

- EU har udarbejdet en ambitiøs strategi for biodiversitet, med mål der skal opfyldes inden 2030.
- Der bliver kamp om jorden, da der også er forventninger om udtagning af landbrugsjord for at opfylde klima- og miljømål. Det vil uundgåeligt lægge pres på landbrugsproduktionen. Der bliver derfor behov for at samtænke indsatserne.
- Potentialet for landbrugets bidrag er stort og mulighederne mange. Skal vi fortsat kunne opretholde en effektiv landbrugsproduktion, kræver det dog, at de indsatser, som landbruget bidrager med, har fokus på at beskytte og fremme levesteder for de arter, der er i tilbagegang.
- EU og den finansielle sektor vurderer lige nu, hvordan de fremover vil stille krav til både klima og biodiversitet. Det vil betyde, at biodiversitet fremover forventes at indgå som en del af kreditvurderingerne.
- Biodiversitet indgår allerede nu som en del af landbrugets ESG mål. (Environment (miljø), Social (samfund) og Governance (ledelse)).

Biodiversitet betyder mangfoldigheden af alle levende organismer

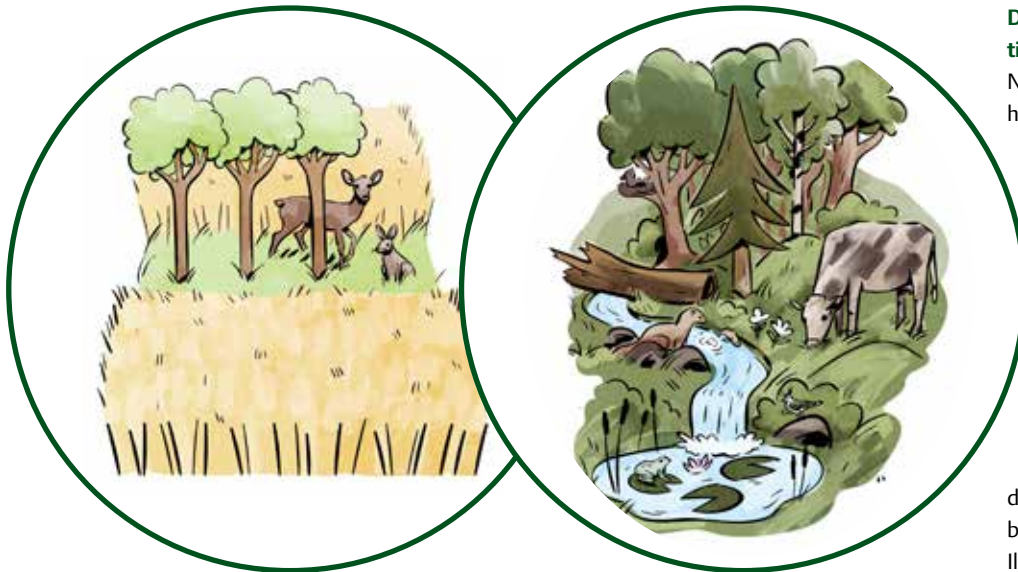
Biodiversitet spænder derfor lige fra de almindelige arter, du kender, til sjældne og mærkelige arter, du måske aldrig har hørt om før. Forskellig natur rummer forskellige arter, f.eks. finder du helt forskellige arter på et blomstrende overdrev, i en kornmark og i en gammel bøgeskov.

De fremtidige forventninger, krav og politiske pres betyder, at det er vigtigere end nogensinde før, at landmænd og landbrugserhvervet prioriterer arbejdet med natur og biodiversitet. På den måde kan vi som erhverv bidrage dér, hvor indsatsen har den størst effekt.

Vi skal prioritere indsatsen

- Alle arter er en del af biodiversiteten, men for at bremse tabet i biodiversitet er det vigtigt at prioritere indsatsen, så vi hjælper de mest truede og sjældne arter først. Det er hér, biodiversitetskrisen brænder mest på (se Brandmandens Lov side 5). En indsats for de sjældne og truede arter gavner også de almindelige, men ikke omvendt.
- Landbrugets indsats skal fokuseres, hvis vi ønsker at sikre mangfoldigheden af liv i vores natur på den bedste og mest omkostningseffektive måde.
- Det handler først og fremmest om at beskytte og forbedre naturen, der hvor den allerede er – dvs. typisk på de naturarealer, der allerede er beskyttede. Den gode naturindsats starter sjældent på dyrkningsfladen.

De vilde arter i naturen har udviklet sig til at udnytte alle tænkelige nicher

Nogle trives bedst, hvor det er vådt, andre hvor det er tørt, nogle elsker mange næringsstoffer, andre næsten ingen, osv. Det betyder, at jo større variation der er i naturen, jo større en biodiversitet er der plads til (til højre). Som landmand har man på de dyrkede marker det modsatte formål, nemlig at udjævne variationen for at sikre gode og ensartede dyrkningsforhold for sine afgrøder. Tørre partier vandes, fugtige partier drænes, næringsfattige arealer gødes osv. Igennem denne ensretning af landskabet fjerner man dermed også levestederne for en stor del af biodiversiteten (til venstre).

Illustration: SEGES/Mads Lundgaard

FØLG BRANDMANDENS LOV:

Red det vigtigste først

BRANDMANDENS LOV

Brandmandens lov er en guide til, hvordan man bør prioritere sin indsats for biodiversiteten på sin bedrift.

Når man skal passe på naturen, skal man tænke som en brandmand, der er kaldt ud til et brændende hus: Red det mest uerstattelige først.

1) BEVAR

Bevar naturområder med en lang kontinuitet (lang tid udenfor dyrkning) og en høj biodiversitet.

Eksempler: Bevar enge, overdrev, moser, heder, gamle træer, skove og hegn, og forvalt dem bedst muligt, fx med græsning.

2) BESKYT

Beskyt eksisterende natur mod negative påvirkninger.

Eksempler: Undgå afdrift af gødning og pesticider til naturområder, fx med en udyrket buffer. Undgå dræning.

3) GENOPRET

Genopret beskadiget natur.

Eksempler: Genopret en naturlig hydrologi, f.eks. ved genslyngning af vandløb og lukning af dræn. Genindfør græssende dyr på naturarealerne.

4) NYETABLÉR

Nyetablér natur.

Eksempler: Ornlæg urentabel dyrkningsjord til permanent natur, gerne arealer, der allerede ligger tæt på eksisterende natur.

Brandmandens Lov:
En guide til prioritering
af naturindsatsen.
Illustration: SEGES/
Mads Lundgaard

Hvad kan du gøre på din ejendom?

PAS PÅ VÆRDIFULDE NATURAREALER PÅ DIN EJENDOM

Jo længere tid et areal har haft til at udvikle sig uden påvirkning fra dyrkning, gødning

og sprøjtning, jo mere artsrigt vil det være. Derfor er gamle naturarealer, som sjældent eller aldrig har været i omdrift, i hovedreglen meget mere værdifulde end nye naturarealer. Det kan f.eks. være overdrev, enge, moser, heder og urørte skove. Det kan også sagtens være mindre arealer som hegn, gravhøje, diger, gamle træer, samt mark- og vejkanter med vilde blomster. Så pas godt på dine naturarealer, og få evt. rådgivning om, hvordan du forvalter dem bedst.

SKAB VARIATION PÅ BEDRIFTEN

Arealer med stor variation skaber flere levesteder for planter, dyr og insekter og kan dermed understøtte en højere

biodiversitet. Variation opnås bedst ved hjælp af naturens egne processer, og de kan sagtens integreres på og tilpasses den enkelte bedrift. Det er f.eks. græsning, etablering af naturlig vandstand, sandfygning og henfald af døde træer og stormfald. Det kan godt se lidt 'rodet' ud, men det er tegn på, at naturen har fået frie rammer.

Det kan handle om alt fra at lade et gammelt læhegn stå og falde sammen til at lukke dræn eller igangsætte et græsningsprojekt i samarbejde med naboen.

SÆT GRÆSENDE DYR PÅ NATURAREALER

Græssende dyr på naturarealer er i meget høj grad med til at øge biodiversiteten. Dyrene forhindrer arealerne i at gro til, så der bliver lys og plads til blomster – og dermed føde til insekter.

Dyrenes bevægelse rundt på arealet skaber huller, knolde og bare pletter, der fungerer som spirebede for planter og levesteder for et rigt insektliv.

Men vær opmærksom på, at græsning med biodiversitet som hovedformål kræver et andet fokus og management end den intensive græsning, hvor målet er en intensiv kødproduktion og/eller optimering af tilskud.

FREM BIODIVERSITETEN PÅ OG NÆR MARKEN

I marken er der løbende forstyrrelser, når man sår, ukrudtsbehandler og høster. Her er de fysiske forhold desuden ensrettede og optimerede for at opnå et godt udbytte. Derfor er antallet

af levesteder meget begrænset, og markerne er slet ikke egnede for sjældne arter, som stiller høje krav til deres levesteder.

Det er alligevel muligt at tilgodese flere af de mere almindelige arter, der kan leve i og omkring markerne gennem forskellige dyrknings-systemer, f.eks. Conservation Agriculture eller økologi, eller ved hjælp af naturtiltag som blomsterstriber, insektvolde m.m.

Ønsker du at gøre mere for at fremme biodiversiteten på dyrkningsfladen, kan du med fordel udtage skæve hjørner og bræmmer langs værdifulde naturområder eller større områder med lav dyrkningsværdi til varig natur.

LÆS MERE PÅ [SEGES.DK/NATUR](https://seg.es.dk/natur) – her ligger videoer, faktaark, artikler m.m., som kan inspirere dig i dit arbejde for og med naturen.

HJÆLP NATUREN PÅ DIN BEDRIFT MED ET NATURTJEK

- SEGES har uddannet en række lokale naturrådgivere til at lave Naturtjek. Et Naturtjek er 1:1 rådgivning, hvor du får viden om, hvad du konkret kan gøre på dine arealer, og hvordan du bedst prioriterer din indsats.
- Er du ejer af et meget værdifuldt naturområde? Så udarbejder vi Fokusplaner. Planen giver dig et overblik over, hvordan du kan sikre og fremme de helt særlige arter, som du er den heldige ejer af.
- Er du interesseret, er du velkommen til at kontakte os på SEGES (se kontaktoplysninger på næste side).

KONTAKT

Heidi Buur Holbeck

Naturchef, biolog
hbh@seges.dk

Anne Eskildsen

Specialkonsulent, cand.scient., ph.d.
anee@seges.dk

Andrea Oddershede

Specialkonsulent, cand.scient., ph.d.
anod@seges.dk

FOTOGRAFER

Forsidefoto

Heidi Buur holbeck, SEGES

Øvrige fotos

Anne Eskildsen, SEGES

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SEGES Innovation P/S
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

+45 8740 5000
info@seges.dk
seges.dk

SEGES
INNOVATION